

L'enunciat designa l'apèndix en la part posterior del cos de quadrúpedes, rèptils i peixos, que és prolongació de l'espina dorsal'. Dos lexemes, amb les seves var., es distribueixen el domini: *cua* i *rabo*.

Coa, antecedent de *cua*, deriva del llat. vg. CŌDA (cl. CAUDA), que es manté com a *coda* en parlars ribagorçans; el mot planteja dos problemes: la caiguda de la -D- (*coa*, *cua*) i el tancament vocàlic de la forma més moderna, *cua*. La -D- sol convertir-se en [z] després de l'accent (com ALAUDA > *alosa*), cosa que no ha passat en el cas de *coa*, fet anòmal que s'ha intentat explicar per la freqüència de sintagmes com *coda de ...*, on la seqüència de dentals hauria provocat la pèrdua de la primera (*coa de ...*); mots com NŪDA > *nua*, CRŪDA > *crua* no són assimilables al cas de *coa*, car aquells s'expliquen a partir del masculí *nuu* (*nu*) i *cruu* (*cru*), respectivament. Quant a la *u* de *cua* no val l'homonimització amb *cul* (< CŪLUM), que també hauria actuat hipotèticament en el cast. *cola*: s'ha explicat més aviat per "la poca freqüència d'aquesta estructura fonètica ['oa]" (DECat) i també es podria pensar en un començament del tancament en der. i compostos on la *o* esdevé àtona, com *escuar*, *cuetejar*, *cualtra*, *cuablanc*, etc.

Tornant a *coa*, notem les var. amb consonant antihiàtica: *cova* 76, 77, 81, *coua* 65, 75, 78, 82-84 i *coga* 122, 131-133 (men. 1655, *Scripta* 2009) (com *cuga* 7, 12, 19, 89, 99).

Rabo és un manlleu al cast., on probablement prové del llat. RAPUM 'nap'

per comparació del tubèrcul proveït de fullatge a la punta amb una cua peluda a l'extrem (DECH); var. dim. *rabet* 159; *ràbec* 15, per homonimització amb *ràvec*, var. de *rave* (< RAPĦĀNU). La doc. d'aquest és exclusivament val.: *Rondalla*, 1776; Cavanilles, 1795, "rabo de gat" ("planta"); Sanelo, 1802; Escrig, 1851, "rabo de granera".

El solitari *cola* 188, castellanisme inusual (a la postguerra s'usava el sentit figurat de 'filera de persones que espera el seu torn'), procedeix del llat. vg. COLA < CAUDA/CŌDA × CAULIS 'tija, canya'.

En la distribució areal, *coda*, del ribagorçà, la forma més fidel al llatí, es manifesta com una continuïtat d'àrea lingüística amb l'arag. *Coa*, amb vocalisme conservador, es manté en alg., bal., val. sept. i nord-occ. mer., àrees sovint arcaïques. *Rabo* ocupa la resta del val., on és present des del s. XVIII però en qualitat d'estrat superposat a *coal/cua* del qual tenim testimonis dialectals especialment amb el sentit de 'extremitat de peix, de cuc o de sargantana' enfront de *rabo* 'extremitat pilosa (de gos, gat o rata)'; tenim testimonis de *cua* en el *Procés de les olives* (s. XV, rimant amb *sua*, *rua*), en Carles Ros, 1764 i en Orellana, 1795 ("cua de junch"), però també de *coa* en Mayans, 1787 i en Sanelo, 1802, sense que faltin casos d'alternança (O. Pou, 1575: "la coa de la pluma"/"la cua de les lletres"; Escrig, 1851: "coa v. cua"). Quant a l'ús de *cua* en bal., ens sembla infundada l'afirmació del DECat: "es va admetre aviat *cua* a les Illes almenys en escrits acurats".

Són mots normatius *cua*, des del DOrt, 1917; *coa*, al DG₂, 1954, *Suplement* ("ant. i dial.", marca que desapareix des del DIEC₁, 1995).

